

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Шкурова Євгена Владленовича

на тему «Соціокультурні трансформації сучасного міста в контексті
диджиталізації»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 054 Соціологія

Актуальність теми дисертації.

Дисертація Шкурова Євгена Владленовича присвячена вивченню трансформації соціокультурних процесів у сучасному місті, зокрема, цифровізації, глобалізації, розвитку культури, креативних практик містян, соціальних комунікацій та освіти. Мета дослідження – розробка соціологічної концепції диджиталізованого міста, яка інтегрує економічний, технологічний, креативно-культурний, комунікаційний та освітній аспекти суспільного життя.

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що у сучасну епоху стрімкого технологічного розвитку цифрові інструменти дедалі більше впливають на всі аспекти функціонування міського середовища – від управління інфраструктурою до трансформації форм культурної комунікації. Диджиталізація стає визначальним фактором у зміні соціокультурного простору міста, формуючи нові практики взаємодії мешканців, змінюючи традиційні механізми ідентифікації та участі у громадському житті.

У цьому контексті вивчення соціокультурних трансформацій, зумовлених диджиталізацією, є надзвичайно важливим як для суспільних, поведінкових та гуманітарних наук, так і для прикладного міського планування. Робота відзначається високим рівнем актуальності та відповідає потребам сучасного академічного і суспільного дискурсу, зокрема, в площині міждисциплінарних досліджень культури, урбаністики та інформаційного суспільства.

Актуальність теми, також, зумовлена необхідністю уточнити механізми взаємодії між глобальними тенденціями і локальними особливостями українських міст, які суттєво позначаються на формуванні соціокультурної ідентичності, появі нових економічних напрямів (креативної економіки, цифрових послуг) та структурі соціальної нерівності. Зокрема, важливо напрацювати теоретико-методологічні основи вивчення цифровізованого міста та його культурного ландшафту, економічних стратегій, структури комунікацій і соціального розшарування.

Особливо, як позитивний момент, необхідно відмітити високу методологічну культуру, завдяки якій забезпечується послідовність розробки теоретичних завдань та переходу від проблемних ліній. Слід відзначити, що для вирішення поставлених завдань, в роботі були вдало застосовано комплекс загальнонаукових теоретичних підходів, таких як аналіз, синтез, індукція, дедукція, системний, критичний, порівняльний, інтегративний, а також методи типологізації, систематизації та інтерпретації.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їхньої достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в концептуальному аналізі процесу соціокультурного розвитку сучасного цифровізованого та глобалізованого міста. Результати можуть бути використані для розробки програм розвитку та повоєнного відновлення міст, орієнтованих на цифровізацію та інтеграцію культурних, соціальних і економічних аспектів.

Наукові дослідження були виконані здобувачем на кафедрі соціології КПІ ім. Ігоря Сікорського в рамках НДР «Соціологічні та політологічні дослідження конфліктів в контексті динаміки модерну: від теорії до врегулювання» (Державний реєстраційний номер: 0122U202039) під керівництвом в. о. завідувача кафедри соціології, кандидата соціологічних наук, доцента Єніна Максима Наїмовича.

Отже, в дисертаційній роботі поставлені наукові завдання (узагальнити та систематизувати теоретико-методологічні підходи до вивчення міста; розглянути історію і визначити тренди сучасної соціології міста; систематизувати теоретичний доробок стосовно цифровізації та глобалізації міста; охарактеризувати явище цифровізованого міста та структурувати його компоненти; дослідити цифрові та економічні трансформації міста, зокрема, процеси диджиталізації, глобалізації, макдоналізації; окреслити суспільний вимір культури та комунікацій міста) виконано повністю. Здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Шкурова Євгена Владленовича повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 054 Соціологія та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми Соціологія.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям соціології міста.

Розглянувши звіт подібності, за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Шкурова Євгена Владленовича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Викладення матеріалу в роботі характеризується логічною послідовністю, об'єктивністю, аргументованістю висновків. Текст роботи написано науковим стилем мовлення, з використанням загальноприйнятої термінології із галузі соціології.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 242 сторінки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і основні задачі дисертаційного дослідження, визначено наукову новизну роботи і практичне значення отриманих результатів, описано методи, які були використані у дослідженнях і особистий внесок здобувача.

У першому розділі дисертаційного дослідження «Концептуальні візії соціології міста» автором здійснено аналіз теоретико-методологічних підходів до аналізу процесу урбанізації, розглянуто актуалізацію такого явища як джентрифікація міста, особливості формування міського середовища в цифрову епоху через призму історико-теоритичного розгляду становлення міст. Окремо слід відмітити розгляд повоєнної реконструкції міст та містобудування з урахуванням Цілей сталого розвитку.

У другому розділі дисертаційного дослідження «Цифрові та економічні трансформації соціокультурного життя сучасного міста» зосереджено увагу на процесах диджиталізації, глобалізації та макдоналізації міського життя. Здійснено аналіз цифровізації міст України, звернуто увагу на цифрову нерівність в Україні, роль людини у формуванні міського середовища та публічного соціального простору.

У третьому розділі дисертаційного дослідження «Соціологічний вимір культури та комунікацій міста» розглянуто соціально-комунікаційний вимір сучасного міста як рушія соціальних змін. Окремо розглянуто роль університетів у трансформаціях соціокультурного простору міста.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 31 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 2 статті у

періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, з яких 1 стаття у виданні, віднесеному до Q3 відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank або Journal Citation Reports; 3 одноосібних розділи у колективних монографіях.

Також, результати дисертації були апробовані на 23 наукових фахових конференціях, за матеріалами яких опубліковано тези: III Міжнародній науково-практичній конференції «Журналістика та реклама: вектори взаємодії» (КНТЕУ, березень 2021 р.), Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Суспільно-політичні процеси в умовах пандемії: особливості та виклики» (КНТЕУ, квітень 2021 р.), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми управління: трансформація публічного управління у постковідному світі» (КПІ ім. Ігоря Сікорського, листопад 2021 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Від Вебера до Валерстайна: історична соціологія держав та світ-систем» (КПІ ім. Ігоря Сікорського, червень 2022 р.), у рамках міжнародного круглого столу «Медіаосвіта в Україні» (ДТЕУ, червень 2022 р.), Міжнародної наукової конференції «Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатополярного світу» (ДТЕУ, листопад 2022 р.); на VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації» (ДТЕУ, травень 2023 р.), Міжнародному науковому симпозіумі «Соціальні комунікації: виклики сьогодення (до Дня журналіста)» (ДТЕУ, червень 2023 р.), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Конфлікти, війни та соціальні трансформації епохи модерну: теорія, історія, сьогодення» (КПІ ім. Ігоря Сікорського, червень 2023 р.), Всеукраїнській науковій конференції «Сучасна енциклопедистика: тенденції розвитку» (жовтень 2023 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції «Кіберпсихологія в інформаційному суспільстві: підтримка, навчання, розвиток» (ІП імені Г. С. Костюка, жовтень 2023 р.), IV Всеукраїнській науковій конференції «Філософія науки, техніки і архітектури в гуманістичному вимірі» (КНУБА, листопад 2023 р.), I Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Розвиток освіти в

європейському просторі: національні виклики та транснаціональні перспективи» (НДУ імені М. Гоголя, листопад 2023 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці» (ДУІТ, листопад 2023 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціокультурні засади економіки і політики: взаємозв'язки, тренди, суперечності» (ДТЕУ, листопад 2023 р.), IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Маркетинг, реклама та PR: новітні технології для бізнесу» (ВСП КТЕФК ДТЕУ, листопад 2023 р.), II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (НАПН України, листопад 2023 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Вектори соціальної, організаційної та економічної психології» (ДТЕУ, січень 2024 р.), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Фінансові інституції – сучасні виклики та нові можливості» (ДТЕУ, березень 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Фундаментальні та прикладні проблеми суспільства: історія, сьогодення, майбутнє» (ДТЕУ, квітень 2024 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Бренд-менеджмент: маркетингові технології» (ДТЕУ, березень 2024 р.), VII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації» (ДТЕУ, травень 2024 р.) та II Міжнародному науковому симпозиумі «Соціальні комунікації: виклики сьогодення (до Дня журналіста)» (ДТЕУ, червень 2024 р.).

Публікації здобувача оформлені на високому науковому рівні, основні положення та результати дисертаційної роботи отримані автором особисто, порушення принципів академічної доброчесності не виявлено. Особистий внесок здобувача до всіх публікацій, опублікованих у співавторстві, наведений у вступі дисертації.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

1. У дисертації сформульовано 13 пунктів наукової новизни отриманих результатів, що, з нашої точки зору, забагато, і в свою чергу, погіршує фокус уваги від основних центральних аспектів новизни та завдань роботи. Можна було об'єднати схожі за логікою і змістом та сконцентруватися на основних пунктах, що обумовлені метою та завданнями роботи. З однієї сторони, це розширює діапазон розкриття нових аспектів трансформації сучасного міста, а з іншої – призводить до фрагментарного аналізу більшості пунктів наукової новизни. Наприклад, можна було б об'єднати пункти щодо розгляду концепцій, ідей, підходів.

2. Соціологія як наука поєднує теоретичну та емпіричну складову при дослідженні тих чи інших аспектів суспільного життя. Третій розділ дисертаційного дослідження «Соціологічний вимір культури та комунікацій міста» включає детальний історико-теоретичний аналіз різних підходів до дослідження соціокультурного та суспільно-політичного простору міста, але відсутні запропоновані автором індикатори, показники, які б дали можливість емпірично виміряти різні аспекти соціально-культурного та соціально-комунікаційного життя міста, про що заявлено в назві розділу.

3. На нашу думку, підрозділ 3.3 «Університети у трансформаціях соціокультурного простору міста» не згадується в задачах дисертаційної роботи, лише в загальній меті «освітній аспект суспільного життя», що значно ширше ніж університетська освіта та університети як навчальні заклади. Але, при цьому, розкриттю ролі університетів у соціокультурному становленні міста та їх впливу на різні сфери життя присвячено останній підрозділ 3-го розділу роботи. На нашу думку, доречним виглядало би присвятити останній підрозділу третього розділу емпіричній частині дослідження, що можна зробити у майбутній монографії за дисертацією.

4. Висновки дисертаційного дослідження подекуди мають більший акцент на пункти наукової новизни, ніж дослідницьких завдань, що послаблює зв'язок між сформованою метою, завданнями, новизною та висновками.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Шкурова Євгена Владленовича на тему **«Соціокультурні трансформації сучасного міста в контексті диджиталізації»** виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки. Отримані результати розв'язують важливе наукове завдання й можуть бути інтегровані у міську політику, освітні програми та подальші соціологічні та міждисциплінарні студії. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Шкуров Євген Владленович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 054 Соціологія.

Рецензент:

доцент кафедри соціології,

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»,

кандидат філософських наук, доцент

Ігор ПІГОЛЕНКО

« ____ » _____ 2025 року